Ministerstwo
Klimatu i Środowiska

Sekretarz Stanu
Urszula Sara Zielińska

DSA-ZASK.050.9.2024.AZ
3271333.12966343.10484485
Warszawa, 31-07-2024

Pani
Małgorzata Kidawa-Błońska
Marszałek Senatu RP

Szanowna Pani Marszałek,

w odpowiedzi na oświadczenie senatorskie złożone przez Pana Władysława Komarnickiego, Pana Mirosława Różańskiego oraz Pana Wadima Tyszkiewicza na 14. posiedzeniu Senatu w dniu 26 czerwca 2024 r. w sprawie sytuacji na rzece Odra i stanu przygotowań na ewentualne wystąpienie złotej algi oraz raportów przedstawianych przez Wody Polskie we Wrocławiu i w Szczecinie, BPS/043-14-293/24, informuję co następuje.

Ad. 1 Czy przygotowany i wdrożony został jednolity dla wszystkich województw plan postępowania w sytuacji wystąpienia toksycznych zakwitów i masowych śnięć ryb?

Uprzejmie informuję, że w MKiŚ opracowana została procedura zarządzania kryzysowego w kontekście zagrożenia złotą algą na rz. Odrze. Dokument powstał na podstawie doświadczeń z lat 2022-2024. Zawiera on schemat postępowania w odniesieniu do określonych wariantów rozwoju sytuacji kryzysowej związanej z zakwitem złotej algi. Wskazuje działania niezbędne do podjęcia, instytucje odpowiedzialne i podstawę prawną tych działań. Dokument podlega obecnie korektom i uzupełnieniom w MKiŚ, a następnie w sierpniu br. zostanie zaprezentowany Międzyresortowemu Zespołowi do spraw Przeciwdziałania Sytuacjom Kryzysowym i Zagrożeniom Środowiskowym na Rzece Odrze (dalej „Międzyresortowy Zespół ds. Odry")[1] oraz Wojewódzkim Centrom Zarządzania Kryzowego (dalej: WCZK)[2].

Ponadto, od początku 2024 roku, regularnie odbywają się spotkania Międzyresortowego Zespołu ds. Odry. Zespół, we współpracy z WCZK na bieżąco opracowuje rekomendacje oraz wnioski w obszarze zapobiegania, a także przeciwdziałania zagrożeniom związanym z zakwitem toksycznej algi Prymnesium parvum (dalej: „złota alga"). Międzyresortowy Zespół ds. Odry opracowuje również rekomendacje w celu ochrony ekosystemu rzeki Odry i monitoruje wdrażanie tych zaleceń przez właściwe instytucje. Rekomendacje stanowią jednolity plan działań bieżących zarówno dla instytucji centralnych, jak i regionalnych.

1 Zarządzenie nr 256 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 lipca 2023 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Przeciwdziałania Sytuacjom Kryzysowym i Zagrożeniom Środowiskowym na Rzece Odrze (M.P. 2023 poz. 696).
2 Województwo Zachodniopomorskie, Lubuskie, Dolnośląskie, Opolskie oraz Śląskie.

Ad. 2 Jaką metodę postępowania przyjęto w początkowej fazie zakwitu, kiedy śnięcia nie mają jeszcze masowego charakteru?

Jak zostało wskazane w odpowiedzi na pytanie nr 1, Międzyresortowy Zespół ds. Odry co tydzień opracowuje rekomendacje, które wdrażane są odpowiednio do aktualnej sytuacji na rzece i jej dopływach.

Należy przy tym podkreślić, że jednym z najbardziej podatnych na zakwity "złotej algi" zbiorników w zlewni rzeki Odry jest Kanał Gliwicki. Warunki panujące w tym akwenie, takie jak: niska prędkość przepływu, wysokie zasolenie i dostępność biogenów, sprzyjają rozwojowi Prymnesium parvum. W związku z tym, w początkowej fazie zakwitu, prace ww. Zespołu koncentrują się na ograniczeniu przedostawania się „złotej algi" z Kanału Gliwickiego do rzeki Odry. W tym celu dokonuje się ograniczenia przepływu wody w Kanale, w tym ograniczenia śluzowania.

Kolejne kluczowe działanie polega na zwiększeniu przepływów Odry poprzez wykorzystanie zbiorników retencyjnych. Działania te realizuje Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (PGW WP), które jest nadzorowane przez Ministerstwo Infrastruktury.

Ponadto w celu zapewnienia szybkiego reagowania w przypadku zjawiska śnięcia ryb, wzmocniono działania monitoringowe:

- zwiększono częstotliwość monitoringu pod kątem liczebności „złotej algi” dla 4 punktów pomiarowych (3 razy w tygodniu);
- wprowadzono dodatkowe badania pod kątem liczebności „złotej algi” w zagrożonych starorzeczach/zbiornikach/kanałach połączonych z rzeką Odrą;
- wprowadzono codzienne wizje terenowe przez PGW WP oraz służby wojewodów w zagrożonych starorzeczach/zbiornikach/kanałach połączonych z rzeką Odrą oraz na Kanale Gliwickim.

W przypadku obserwacji zjawiska śnięcia, Międzyresortowy Zespół ds. Odry rekomenduje, tam gdzie to możliwe i zasadne, wypłaszanie ryb oraz tymczasowe grodzenie przez służby wojewodów oraz PGW WP wlotów do zbiorników, za pomocą siatki uniemożliwiającej wpływanie ryb do zagrożonych akwenów.

Ad 3. Jaką przyjęto metodę oceny liczebności ryb w zainfekowanych zbiornikach, co jest niezbędne dla właściwego planowania działań sztabów kryzysowych?

Zgodnie z informacją przekazaną przez odrzańskie urzędy wojewódzkie, dokonanie oceny liczebności ryb w zbiornikach możliwe jest poprzez wykorzystanie odpowiedniej echosondy (działającej na zasadzie echolokacji) w czasie rzeczywistym. Umożliwia to określenie stanu ilościowego ryb w danym zbiorniku. Takie działania zostały na przykład zrealizowane w Starorzeczu Odry w Januszkowicach i przez pracowników Zarządu Zlewni Opole RZGW w Gliwicach. W niektórych przypadkach rozpoznania stanu ichtiofauny dokonał odpowiedni Oddział Polskiego Związku Wędkarskiego. Na przykład na opolskim odcinku Kanału Gliwickiego takie działanie zostało zrealizowane przez Opolski Oddział Polskiego Związku Wędkarskiego – zgodnie z ustaleniami z posiedzenia Wojewódzkiego Zespołu Zarzadzania

Kryzysowego z dnia 24 czerwca 2024 r. Ponadto odłów kontrolny może również zostać zrealizowany za pomocą energii elektrycznej czyli elektropołowu. Jest to metoda bardziej inwazyjna, a jej zastosowanie wymaga spełnienia określonych warunków, np. odpowiedniej głębokości zbiornika.

Ad 4. Jaką zastosowano metodę wypłaszania ryb ze zbiorników w początkowym etapie śnięć aby ograniczyć ich wielkość?

Obecnie nie są znane uniwersalne metody płoszenia ryb, które mogłyby mieć zastosowanie w każdym zbiorniku i w każdej sytuacji zagrożenia. Użycie jakiejkolwiek dostępnej metody wymaga wcześniejszego jej przetestowania w konkretnym zbiorniku, również ze względu na bezpieczeństwo zarówno innych organizmów wodnych, jak i osób korzystających z wód.

Dolnośląski Urząd Wojewódzki zaznacza, iż dotychczas wypłaszanie ryb ze zbiorników wodnych nie było realizowane. Dyrektor RZGW we Wrocławiu skierował do użytkowników rybackich pismo z prośbą o rozważenie ewentualnego przenoszenia ryb z zainfekowanych zbiorników w miejsca dla nich bezpieczne.

W przypadku elektropołowów, głębszy zbiornik całkowicie uniemożliwia wykorzystanie tej metody. Państwowa Straż Rybacka we Wrocławiu jest w posiadaniu odpowiedniego agregatu oraz uprawnień do stosowania metody elektropołowów.

Opolski Urząd Wojewódzki zaznaczył, że opracowanie koncepcji wypłaszania ryb przed wpływaniem do Kanału Gliwickiego od strony Odry i jeziora Dzierżno Duże, wykonane zostanie przez Opolski Oddział Polskiego Związku Wędkarskiego – zgodnie z ustaleniami z posiedzenia Wojewódzkiego Zespołu Zarzadzania Kryzysowego z dnia 24 czerwca 2024 r. Wstępnie przyjęto zastosowanie impulsowej metody elektrycznej opartej o napięcie stałe.

Ad 5. Jaka metoda została zastosowana do zabezpieczania zbiorników przed napływaniem nowych ryb, aby ograniczyć czas i rozmiar śnięć, co ma bezpośredni wpływ na zagrożenie sanitarne dla mieszkańców?

W przypadku zabezpieczania zbiorników wodnych, metody ustalane są przez wojewodę oraz PGW WP. Tam gdzie jest to możliwe, instalowane są specjalne siatki ograniczające dostęp rybom do zbiornika. Tę metodę przetestowano z powodzeniem w zbiornikach: Czernica w województwie dolnośląskim i Januszkowice w województwie opolskim.

W czerwcu 2024 r. działanie to zostało również wdrożone w województwie lubuskim w miejscowości Nietków, gdzie zastosowano siatkę odgradzającą przystań w Nietkowie od głównego nurtu rzeki Odry.

Warto również podkreślić, że instalacje siatek są monitorowane na bieżąco w celu zapewnienia szybkiego reagowania w przypadku ich przerwania.

Z wyrazami szacunku

Urszula Zielińska

Sekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:

Departament Spraw Parlamentarnych, KPRM.